

704. Öster-Dalby, Veckholms sn.

Pl. 52.

Litteratur: B 583, L 695. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 23; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 198; R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 6 (1877), s. 13; J. H. Söderlund, Rapport 3578 b/26 (ATA); Stockholms-Tidningen ²⁹/₉ 1926.

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 583); O. Hermelin, bläckteckning (ATA); O. Janse, foto (ATA).

Det ristade blocket befinner sig 200 m. NÖ om V. Dalby, 70 m. NV om landsvägen V. Dalby—Hacksta kyrka i den smala s. k. »Kråkbacken», vilken från landsvägens norra sida sträcker sig ut i åkern.

I *Ransakningarna* 1667—84 meddelas: »Wthi Öster dahlby, Wäster om Byen, upp å giärdet widh Wägen, ståå 2 Runsteenar, Item Wäster Norr ifrån byen uthi samma giärde 2 grifft Rundelar...» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*, där U 704 avbildas vid sidan av U 705, finnes följande bläckanteckning: »öster dalby i lötz sochn och trögds härad» (B 583: »Löts Sochn. Öster Dalby»; L 695 har samma uppgift). O. Celsius: »Wekholm och Dahlby gärde. Wid Wägen mellan öfre och nedre dahlby.» Vid Dybecks besök 1860 var stenen försvunnen. Dybeck skriver: »De två runstenarne vid öster Dalby, hvilke af Liljegren orätt uppgifvas vara vid öster Dalby i *Löths socken* (som icke finnes), söktes förgäves.» Stenen återfanns emellertid några år senare (1866), då en vägbro byggdes om. Stenen kördes upp i den ovannämnda »Kråkbacken», där den sedan har legat. I en rapport till Riksantikvarieämbetet den ¹⁰/₉ 1926 skriver J. H. Söderlund: »Enligt gamla anteckningar skall det i Ö. Dalby finnas tre runstenar. Jag har gjort besök hos byns befolkning för att få upplysning var dessa stenar voro belägna. Jag fick den upplysningen att det i Dalby ej finnes några runstenar, med undantag av den bildsten, som finnes uppkörd i en gärdesbacke på norra sidan om landsvägen. (Nämnda sten fanns på 1860-talet i en bro.)»

Grå, svagt rödaktig granit. Ristningsytan, som lutar starkt bakåt, har höjden 1,11 m., bredden 1,06 m. Ristningen är djupt och tydligt huggen med breda, rundade samt något klumpiga linjer.

Ristningen består av ett fyrfotadjur och en slingrande orm; ormen biter om djurets hals. En likartad ristning utgör den närbelägna U 693.

Möjligt är, att ristningen har utförts av Balle; härpå tyda huggningstekniken och rundjurets utseende.

Denna ristade sten har med all sannolikhet tillsammans med U 705 utgjort ett monument. Den senare runstenen har ristats av Balle, vilket naturligtvis är ett viktigt stöd för tanken, att också U 704 är ett verk av hans hand.

705. Öster-Dalby, Veckholms sn. Nu vid Mobacka.

Pl. 52.

Litteratur: B 583, L 694. J. Bureus, Fa 6 s. 122 n:r 66 (Caspar Cohl), Fa 5 n:r 461, Fa 10:1 n:r 98; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 23; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 199; R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 6 (1877), s. 13; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 54; J. H. Söderlund, Rapport 3825/26 (ATA); Stockholms-Tidningen ²⁹/₉ 1926.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i Fa 10:1); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 583); O. Hermelin, bläckteckning (ATA); J. H. Söderlund, foto 1926 (ATA).

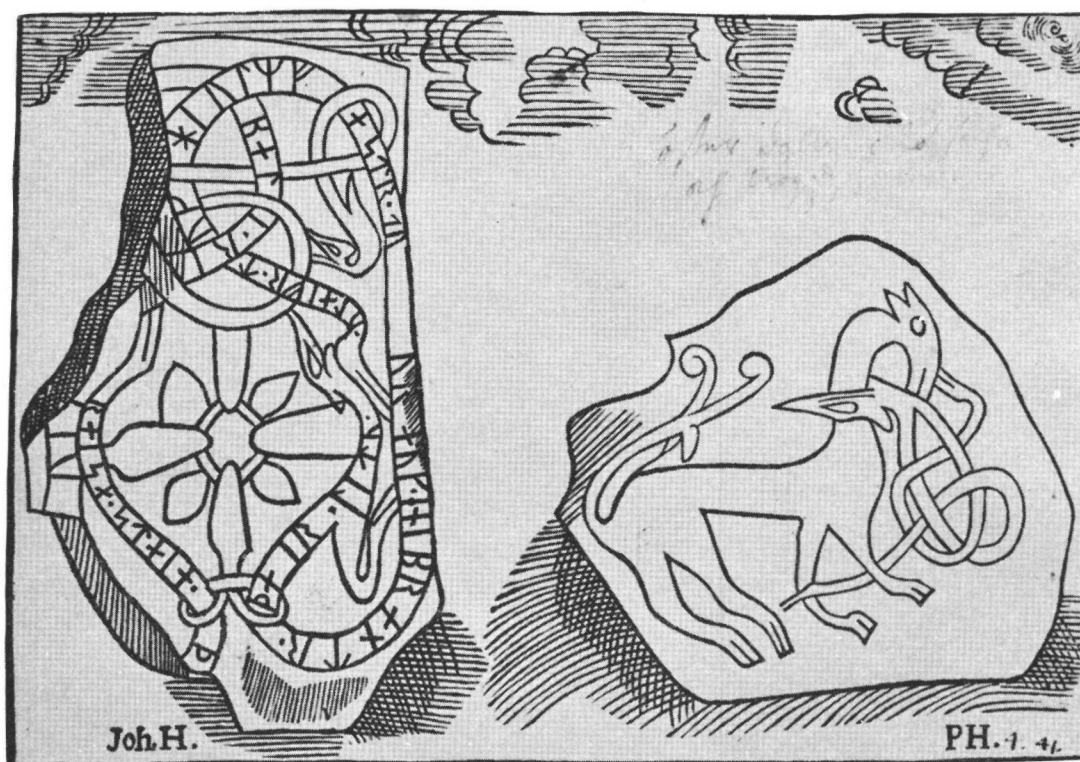

Fig. 145. U 705 och U 704. Öster-Dalby, Veckholms sn. Efter B 583.

Den fragmentariskt bevarade runstenen finnes på hemmanet Mobackas gårdsplan.

Den äldsta uppgiften om denna runsten återfinnes i F a 6, där Caspar Cohl uppger, att den står »å daleby giärde i Wekål Sokn.» F a 5: »Dalby»; F a 10: 1: »Wekol Sochn. J Dalby Giärdhe.» I *Ransakningarna* 1667—84 omtalas två runstenar från Öster-Dalby, se U 704. Denna uppgift åsyftar med all sannolikhet U 704 och 705. Om övriga äldre uppgifter om stenens plats se U 704.

Dybeck sökte förgäves efter Dalby-stenarna vid sitt besök sommaren 1860. På O. Hermelins teckning finnes följande anteckning: »Runor på undre sidan af underliggaren till en handqvarn, som finnes i Östra Dalby Weckholms socken.» År 1926 rapporterar J. H. Söderlund, att han vid hemmanet Mobacka hade funnit »en mindre kvarnsten av grå sandsten, som tydligen blivit tillverkad av en runsten. Korset och endel runor äro synliga i stenen. Kvarnstenen, som är 68 cm i diameter och 10 cm tjock, har säkert tjänstgjort som liggare (understen) till en handkvarn.» Det är uppenbart, att denna kvarnsten har huggits till av den sedan länge kända men under lång tid försvunna Dalby-stenen.

Grå sandsten. Mått 0,68 m. (diameter). Tjocklek 10 cm. Ristningen är osedvanligt djupt huggen. Ristningen var redan på 1600-talet svårt skadad, särskilt i vänstra kanten, se fig. 96.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 583):

[· ulaifr · tuk hiulmfastr · au ... u - auk] · en[ibrantr] · pair · litu · [raisa · s tain · [p ... ui - ... bali ·
ri ...]

Olaifr ok Holmfastr ok ... ok Ænnibrantr þær letu reisa stæin ... Balli ri[sti].

»Olev och Holmfast och ... och Ænebrant de läto resa (denna) sten ... Balle ristade.»

Till läsningen: 7 **t** är givetvis felristat, eller felläst, för **a**. Efter 21 **u** har ristningen varit bortslagen. R. 23 förefaller av träsnittet att döma att ha varit **r**. Möjligen har en runa funnits mellan r. 23 och 24 **a**. I kvarnstenens kant synas nu av 25 **u** endast mycket korta stycken av hst

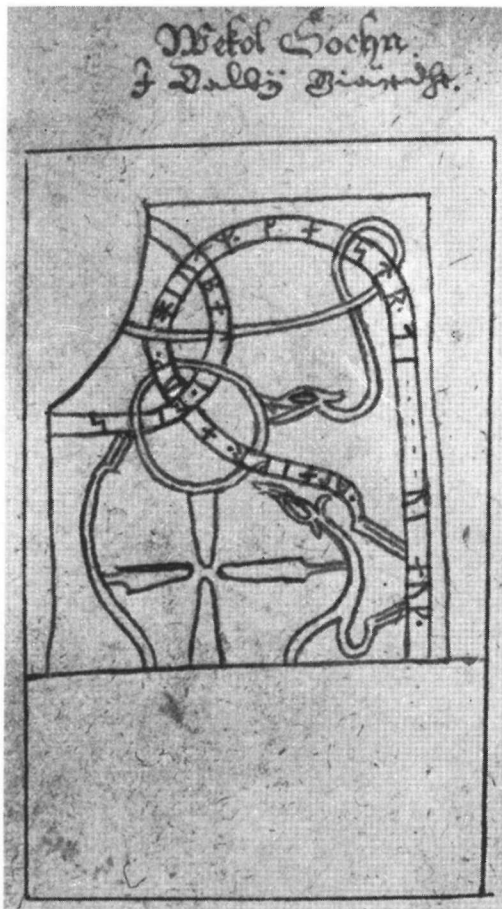

Fig. 146. U 705. Öster-Dalby, Veckholms sn.
Efter teckning av Rhezelius.

slutat på *-biorn (...ur[n])*. Likaledes har säkerligen ett namn gått förlorat i stenens vänstra kant. I detta namn ha runorna 55—57 **ui** - ingått.

Slutligen bör det anmärkas, att man icke kan vara fullt säker på att inskriften har slutat med *risti*; det kan ha följt ett objekt efter verbet, vilket ofta är fallet i Balles ristningar. Av träsnittet, se fig. 145, förefaller det dock, som om signatursatsen i detta fall har lytt endast *Balli risti*. Om andra Balle-ristningar i Trögd se ovan s. 201.

706. Öster-Dalby, Veckholms sn.

Pl. 53.

Litteratur: D 1: 71. R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); J. H. Söderlund, Rapport 3578 b/26 (ATA); Stockholms-Tidningen 29/9 1926.

Äldre avbildningar: Dybeck, D 1: 71; J. H. Söderlund, foto 1926 (ATA).

Runblocket ligger 350 m. VNV om Mobacka, 300 m. SÖ om Ål, ungefär 500 m. NNV om »Kråkbacken», där U 704 befinner sig; en ägogräns går just där stenen ligger.

och bst. Av 26 **k** är endast ett stycke av huvudstavens nedre del bevarat. Därefter synes, alldeles i den tillhuggna kanten, ett sk (·). 27 **e** är säkert, ehuru kvarnstenens kant går igenom pricken. Av 28 **n** återstår nu huvudstavens nedre hälft och bst t. h. om hst. Av runföljden 29 **i**—35 **r** finnas nu endast korta stycken nedtill. Sk efter 35 **r** är tydligt. Efter 37 **a** utgår från övre ramlinjen en huggen linje, placerad som bst i ett **i**; linjen är en felhuggning. 41 **i** är ej stunget. Av 50 **t** återstår endast ett kort stycke av hst upptill samt högra bst. Runorna 55—56 **ui** ha stått i stenens vänstra kant, se fig. 145. 58 **b** har (liksom 30 **b**) den för Balle karakteristiska formen med bistavar som upptill och nedtill icke gå in till hst utan sluta i ramlinjerna. — Caspar Cohl (F a 6): ·**ylaifr · auk · hiutm · fastr · ti ... u - auk ... bali · rls ...** — Rhezelius (F a 10: 1): ·**ylaifr · auk · hiutm · kastr · ti ... ui ... auk ... bali · ris ...**

Runföljden 10—19 **hiulmfastr** bör väl snarast uppfattas som det vanliga mansnamnet *Holmfastr*. Ett *Hialmfastr* är belagt på U 628. Jfr **hiulmfas** på U 706, som också torde ha ristats av Balle, och **hiulmfast** (ack.) på U 750. (Namnet *Vighialmr* finnes någon gång skrivet *uikhiulmbr*, se Sö 209.)

Namnet *Ænnibrantr* är sällsynt. Det förekommer endast ytterligare en gång i runinskrifterna, nämligen på Sö 208; f. ö. är det känt som Odensnamn från Snorra-Eddan, jfr Torsnamnet *Ennilangr*.

Mellan 21 **u** och 24 **a** har säkerligen ytterligare ett namn stått. Vilket detta har varit, kan numera ej bestämmas. Möjligen vågar man förmoda, att det har